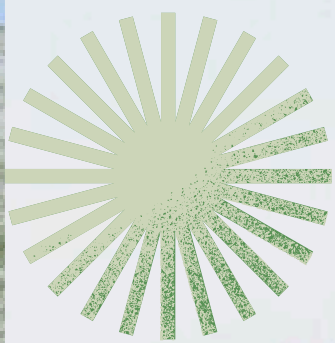

Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого

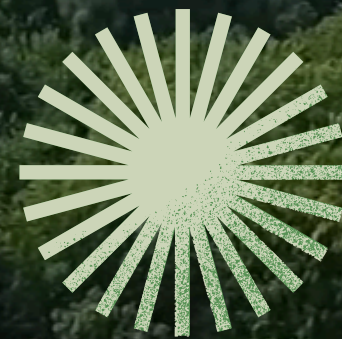

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД УКРАЇНИ:

СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ ЄС

Підготувала: студентка 10 групи, 4 курсу, факультету прокуратури
Сокирка Дарина Олександрівна
Науковий керівник: ас., PhD Оніщенко Олексій Юрійович

Вступ

Природно-заповідний фонд України — це збережені островці природи, які забезпечують баланс нашої екосистеми. Однак, наразі природно-заповідний фонд опинився на межі боротьби не лише з екологічними викликами, а й з наслідками війни.

- **ст. 3 ЗУ «Про природно-заповідний фонд України»**

Сучасний стан

Згідно з даними **Державного кадастру природно-заповідного фонду**, на початку **2021 року** нараховувалося 8633 території та об'єкти ПЗФ загальною площею 4,1 млн га, що становило 6,8% площі країни, а також Морський заказник "Філофорне поле Зернова" площею 402,5 тис. га, а у складі природно-заповідного фонду було:

- 5 біосферних заповідників
- 19 природних заповідників
- 53 національних природних парки
- 85 регіональних ландшафтних парків
- 3398 заказників
- 3580 пам'яток природи
- 802 заповідних урочища
- 28 ботсадів
- 13 зоопарків
- 62 дендропарки
- 588 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва

ПЗФ України станом на 1 січня 2023р. становить
4.167 млн.га (6.9%)

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПРИРОДООХОРОННІ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Міністерство
захисту довкілля
та природних ресурсів
України

ВІЙНОЮ УРАЖЕНО:

812 об'єктів
ПЗФ

від загальної
площі територій
та об'єктів ПЗФ

0,9
млн
га

ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИЩЕННЯ:

160 територій
Смарагдової мережі

2,9
млн
га

17 рамсарських
об'єктів

600
тис.
га

ОКУПОВАНО:

514 об'єктів
ПЗФ

0,8
млн
га

19,5% від загальної площі
територій та об'єктів ПЗФ

2 біосферні
заповідники

8 природних
заповідників

10 національних
природних парків

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України на **листопад 2023** року внаслідок російської збройної агресії:

- Уражено **812** об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 0,9 млн га
- Під загрозою знищення опинилися **2,9 млн га** територій Смарагдової мережі — 160 територій, що є частиною природоохоронної мережі Європи та охороняються у межах законодавства ЄС та Ради Європи
- У зоні ризику перебувають **17 водно-болотних угідь** міжнародного значення (під охороною Рамсарської конвенції), які мають статус завдяки їх унікальному біорізноманіттю
- Окупованими лишаються **514 об'єктів** природно-заповідного фонду площею 0,80 млн га
- Практично знищені два водно-болотних угіддя міжнародного значення: «Архіпелаг Великі та Малі Кучугури» та «Заплава Сім Маяків»
- Знищено всю заповідну зону (**1588 га**), найцінніша степова ділянка Джарилгацького національного природного парку
- Пошкоджено місця існування видів флори та фауни, занесених до Червоної книги України, Європейського червоного списку видів тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі

Статистика – не лише цифри

Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник

- Через війну лише в межах Чорнобильського заповідника було знищено близько 24 000 га лісів, що значно більше, ніж було створено природно-заповідного фонду в 2023 році
- За інформацією Української природоохоронної групи, перші випадки умисного підпалювання лісових масивів були зафіксовані ще 12–14 березня 2022 року, коли росіяни запалювали ліси в зоні відчуження Чорнобильської АЕС

Міністерство
захисту довкілля
та природних ресурсів
України

ЕкоСистема

EN

UK

Головна Сезон 2024 Парки і заповідники Досліджуйте Про нас Новини Війна

Карта

Увага

Фільтр

Показати все

Безпека

Доступно

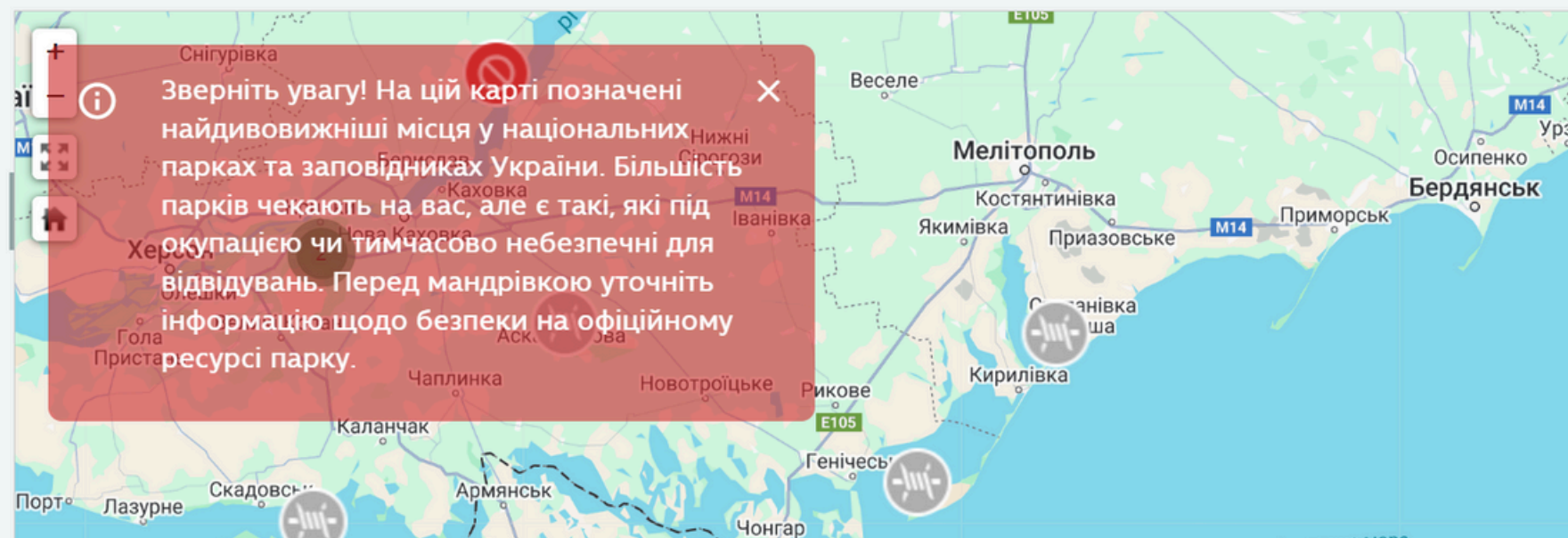
Частково обмежено

Тимчасово закрито

Окуповано

Найстаріший заповідник України

 Окуповано

“Асканія-Нова”

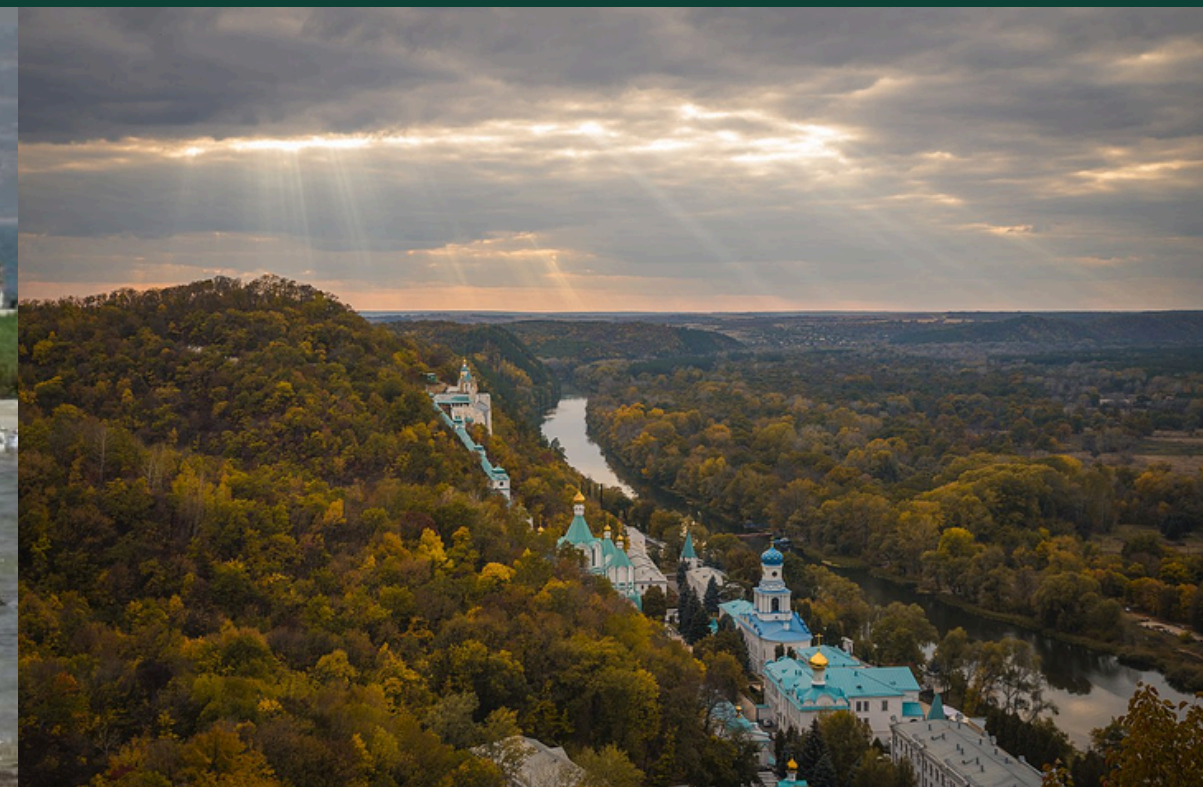
«Асканія-Нова» за майже два роки окупації пережила сім пожеж. До 24 лютого 2022 року в деяких місцях заповідника не було жодної пожежі за 120 років

“Меотида”

Під час боїв за Маріуполь і металургійний комбінат «Азовсталь» зокрема продукти вибухів потрапили в море, природа парку збідніла

“Святі Гори”

Національний природний парк «Святі гори» — найбільший природний парк у Європі. Ще у 2014 році понад 100 гектарів парку згоріли внаслідок обстрілів під час боїв за Слов'янськ

Що робити з % площі ПЗФ в Україні?

6,9% → 30%

Європейська програма збереження біорізноманіття

“Відновлення природних екосистем там, де їх не було, а не просто порятунок останнього, що залишилось — сучасна основа сталого розвитку у Європі. Європейські держави останніми роками все частіше приймають сміливі й далекоглядні рішення, покликані зупинити глобальні кліматичні зміни та гарантувати надійне майбутнє всьому континенту”

-голова Української природоохоронної групи Олексій Василюк

6,9% → 15%

Державна стратегія регіонального розвитку на період 2021-2027 років

Назва регіону	Кількість нових ПЗФ	Частка ПЗФ, створена у 2023 році, (га)	Рейтинг (за площею)	Кількість розширених ПЗФ	Кількість скасованих ПЗФ	Частка ПЗФ створена у 2023 році (%)
Вінницька область+	0	28,9	13	1		0,001
Волинська область+	4	0,13	17			0,000006
Донецька область+	2	66,5	12			0,002
Житомирська область+	17	1666,6353	5	4		0,05
Закарпатська область+	1	11,044	15		2	0,0008
Київська область+	28	3142,4914	2	2	3	0,1
Кіровоградська область	11	431,3742	6			0,017
Львівська область+	6	1678,3969	4	3	1	0,07
м. Київ	3	255	8			0,3
Миколаївська область+	6	287,45	7			0,011
Полтавська область+	4	2072,1	3			0,072
Сумська область+	10	102,0657	11	1		0,004
Хмельницька область+	3	20,5211	14			0,00099
Черкаська область+	11	106,2634	10			0,005
Чернігівська область+	3	213,6	9			0,0066
Івано-Франківська+	10	3984,8	1			0,28
Тернопільська	0	9,892	16	1		0,0006
Загалом	117	14077,162		11	6	0,022

*Інформація надана обласними державними адміністраціями

Частка ПЗФ мала становити на 01.01.2021 - 10.4%, на 01.01.2025 - 12.5%, а до 01.01.2030 - 15% від площі держави

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року

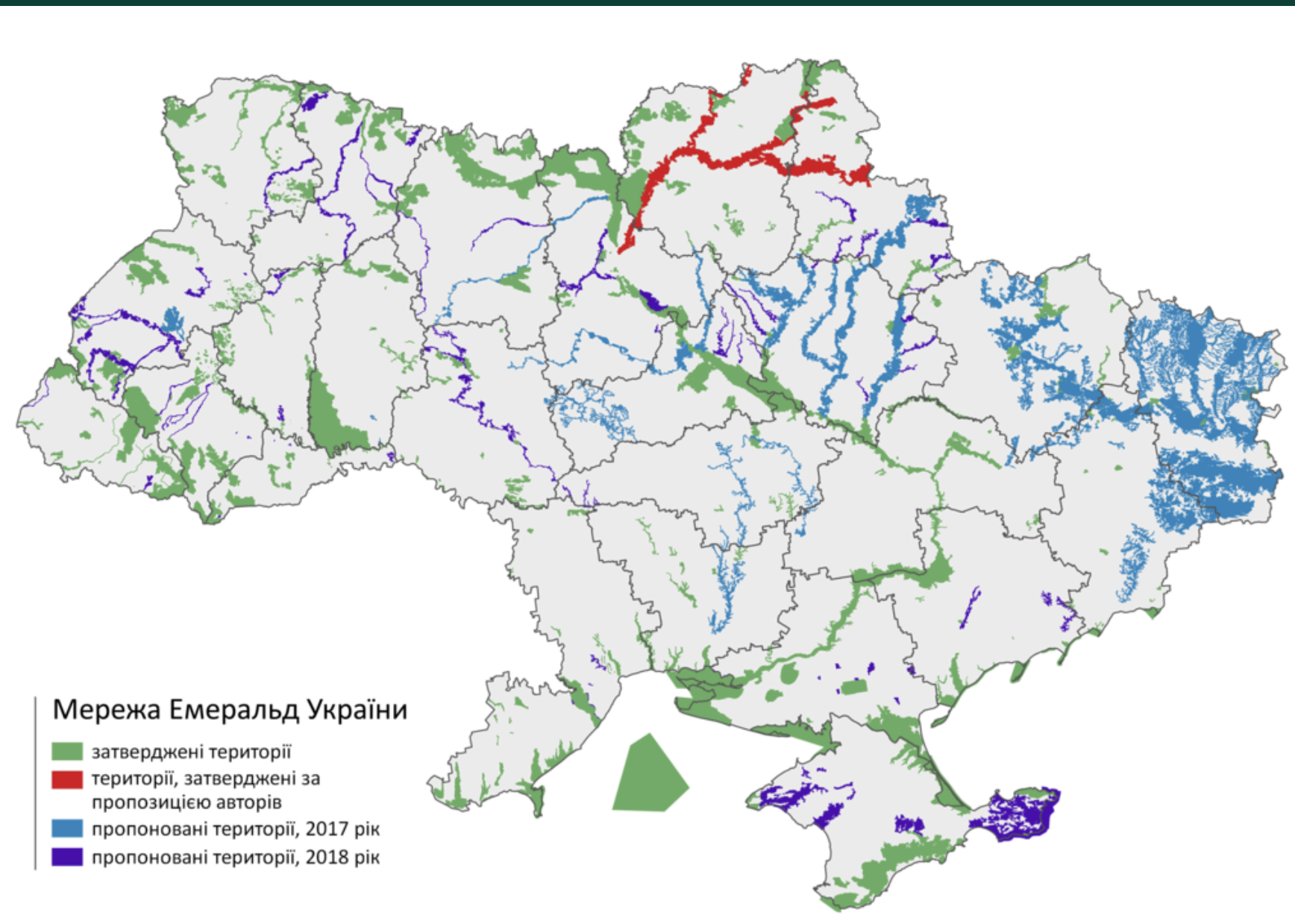
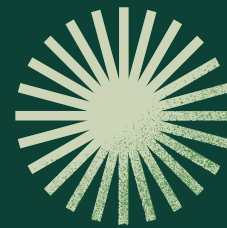
Частка земель природно-заповідного фонду в Україні є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості держав - членів Європейського Союзу, де частка таких земель становить у середньому 21 відсоток площі держав - членів Європейського Союзу.

За роки незалежності площа природно-заповідного фонду збільшилася у два рази, але цього недостатньо для збереження рідкісних і зникаючих видів рослин та тварин, середовищ їх існування.

З метою припинення процесів погіршення стану навколишнього природного середовища необхідно збільшити площі земель екомережі, що є стратегічним завданням для досягнення екологічної збалансованості території України. Збільшення площі національної екомережі має насамперед відбуватися в результаті розширення існуючих та створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Смарагдова мережа

Emerald network – це природоохоронні території, які створюють у всій Європі для збереження видів і оселищ, яким загрожує зникнення в масштабах усього континенту

27 червня 2014 року було підписано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яку було ратифіковано Україною 16 вересня 2014 року. Угода набрала чинності 1 вересня 2017 року і стала новим поштовхом для розвитку Смарагдової мережі в Україні. Відповідно до Угоди, Україна зобов'язується поступово наблизити своє законодавство до законодавства ЄС, у терміни, визначені у Додатку XXX до Угоди, в тому числі, до 1 вересня 2021 року має бути завершена робота із створення територій Смарагдової мережі та впровадження захисних заходів та заходів управління ними. Наказом Мінприроди №321 від 14.10.2014 року було створено Робочу групу, яка з охорони природи, яка розробила проєкт закону «Про території Смарагдової мережі».

То що з правовим регулюванням?

Українським ученим вдалося підготувати документи щодо 377 об'єктів Смарагдової мережі, понад 160 перебувають у процесі перевірки

Правове регулювання

Законопроект «Про території Смарагдової мережі» від 30 листопада 2020 року № 4461 був поданий до Верховної Ради України ще 4 грудня 2020 року. Він мав би врегулювати питання щодо створення територій Смарагдової мережі, але він досі не прийнятий

Дати та стан проходження:	Очікує розгляду
08.09.2021	Надано висновок Комітету про розгляд
08.09.2021	Надано доопрацьований Комітетом проект
07.09.2021	Направлено на розгляд Комітету
07.09.2021	Передано на розгляд керівництву
07.09.2021	Одержано доопрацьований Комітетом проект
15.07.2021	Передано на повторне перше читання
16.04.2021	Надано подання Комітету про розгляд
08.12.2020	Надано для ознайомлення
07.12.2020	Направлено на розгляд Комітету
04.12.2020	Передано на розгляд керівництву
04.12.2020	Одержано Верховною Радою України

1. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19 вересня 1979 року

2. Директива 92/43/ЄС “Про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори” (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora)

3. Директива 2009/147/ЄС “Про захист диких птахів” (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds);

4. Закон України “Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони” від 16 вересня 2014 року № 1678-VII;

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року;

**справа № 807/910/17 від
16 грудня 2021 року**

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду за позовом компаній ТОВ “Гідроресурс-Ріка” та ТОВ “Ріка Енерго” до Закарпатської обласної державної адміністрації щодо скасування розпорядження Закарпатської ОДА “Про недопущення порушень прав та інтересів територіальних громад і громадян, негативного впливу на навколишнє природне середовище під час вирішення питань, пов’язаних із розміщенням малих гідроелектростанцій”. Вказане розпорядження скасовувало розроблення детального плану територій для будівництва каскаду малих гідроелектростанцій.

Під час розгляду справи було встановлено, що річка Ріка занесена до Смарагдової мережі під номером UA0000269, тобто є територією особливого природоохоронного значення.

Верховний Суд України задовільнив частково касаційну скаргу Компаній та відправив справу на новий розгляд через те, що скасовані розпорядження ОДА стосувались стадії розроблення детального плану території земельних ділянок на річці Ріка для будівництва каскаду малих гідроелектростанцій, а не затвердження детального плану відповідної території, а отже стосувалися прав, свобод та інтересів лише визначеного у них кола осіб і їх дія вичерпувалась виконанням.

**справа № 807/1314/17 від
29 вересня 2021 року**

Постанова Верховного Суду України у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду касаційною скаргою благодійної організації “Екологія-Право-Людина” у рамках позову фізичних осіб до Рахівської районної державної адміністрації, Тячівської районної державної адміністрації про скасування затвердження детального плану території.

Детальний план території передбачався для туристично-рекреаційного комплексу “Свидовець ” за межами населених пунктів смт Ясіня, с. Чорна Тиса, та с. Косівська Поляна.

У числі інших застережень, території, на яких планувався гірський курорт “Свидовець” є особливо цінними територіями Свидовецького хребта. У 2016 році ці території набули статусу Смарагдової мережі та перебувають під охороною Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни.

Верховний Суд звернув увагу, що відповідно до ст. 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України ... є обов’язком держави.

Касаційну скаргу було підтримано та скасовано рішення першої (позов задоволено) та апеляційної інстанцій (рішення першої інстанції скасовано та відмовлено у задоволенні позову), та скаргу направлено на новий розгляд.

Судова практика?

Наразі існує близько 100 судових рішень, котрі мають відношення щодо реалізації Бернської конвенції та проектів Смарагдової мережі.

ВИСНОВОК

Воєнна агресія РФ створила безпрецедентні загрози для природно-заповідного фонду країни. Прямі руйнування, мінування територій, браконьєрство та деградація екосистем залишили глибокий слід на унікальних природних об'єктах. Це не тільки ставить під загрозу збереження біорізноманіття, але й потребує значних ресурсів і часу для відновлення. Водночас питання інтеграції до Смарагдової мережі та виконання міжнародних екологічних стандартів набуває нового значення. Виклики, з якими стикається Україна, вимагають посилення співпраці з ЄС та світовою спільнотою, розробки ефективних механізмів охорони природи в умовах війни та мирного часу, а також адаптації природоохоронного законодавства до нових реалій. Тільки комплексний підхід і міжнародна підтримка дозволять не тільки відновити заповідні території, але й забезпечити їх сталий розвиток у майбутньому.

ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!

